

01-250308

Altenburg & Wymenga

ECOLOGISCH ONDERZOEK

A&W-rapport 1113

INVALSWEG OVERIJSSELSEWEG TE LEEUWARDEN – ECOLOGISCHE BEOORDELING VAN DE AANLEG

in opdracht van

De Zuidlanden

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK

A&W-rapport 1113

INVALSWEG OVERIJSSESEWEG TE LEEUWARDEN - ECOLOGISCHE BEOORDELING VAN DE AANLEG

D. Bos & E.W. de Vries

Projectnummer	Projectleider	Status
1213OVS	D. Bos	Eindrapport
Autorisatie	Paraaf	Datum
Goedgekeurd	R. Strijksra 	19 maart 2008

D. BOS & E.W. DE VRIES 2008.

Invalsweg Overijsselseweg te Leeuwarden - ecologische beoordeling van de aanleg. A&W-rapport 1113. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

OPDRACHTGEVER

GEM De Zuidlanden
Boksumerdyk 4
9084 AA Goutum

FOTO VOORPLAAT

Zicht op studiegebied de Zuidlanden (Foto A&W)

UITVOERDER

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Postbus 32, 9269 ZR Veenwouden
Telefoon (0511) 47 47 64, Fax (0511) 47 27 40
E-mail: info@altwym.nl
Web: www.altwym.nl

© **ALTENBURG & WYMEGA ECOLOGISCH ONDERZOEK BV**

Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

INHOUD

---

1. INLEIDING	1
2. VOORGENOMEN PLANNEN	3
2.1. Huidige situatie	3
2.2. Inrichtingsplannen	3
3. RELEVANTE NATUURWAARDEN	5
3.1. Beschermd gebied	5
3.2. Beschermd soorten	5
4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING	9
5. CONCLUSIES	13
6. MITIGATIE EN AANBEVELINGEN	15
LITERATUUR	17
BIJLAGEN	

Bijlage 1 Relevante natuurwetgeving

1. INLEIDING

Aanleiding

GEM de Zuidlanden bereidt de aanleg van de 'Invalsweg Overijsselseweg' voor aan de zuidkant van de stad. Deze weg wordt een ontsluitingsweg tussen de zuidzijde van Leeuwarden en toekomstige Rijksweg 31 'Haak om Leeuwarden'. Op dit moment ligt daar de huidige N31, de 'Wâldwei'.

Op dit moment bevindt de planvorming zich in een fase van ontwikkeling en voorbereiding. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te beoordelen of de voorgenomen plannen stuiten op conflicten met de vigerende natuurwetgeving. GEM de Zuidlanden heeft Altenburg & Wymenga verzocht het onderzoek en de beoordeling uit te voeren. In een eerder stadium heeft Altenburg & Wymenga onderzoek uitgevoerd in verband met de aanleg van Rijksweg 31 bij Leeuwarden. Dit heeft geresulteerd in de rapportage 'Ecologische toetsing van het (ontwerp) tracé van de Rijksweg 31, Haak om Leeuwarden' (Bos & Hoekema 2007). Deze rapportage is in het onderhavige onderzoek als leidraad gebruikt.

Doel

Deze studie is een ecologische quickscan. De effecten van de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg worden beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Voor meer informatie over deze ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- De voorgenomen plannen: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en wordt een beschrijving gegeven van de aard van de activiteit en aspecten met betrekking tot aanleg en gebruik (hoofdstuk 2).
- Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de relevante beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect van de ingreep op de natuurwaarden is en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste is een groot aantal bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Twee belangrijke bronnen in dit kader zijn de Digitale Natuuratlas Fryslân (via www.fryslan.nl) en de ecologische toetsing van de Rijksweg 31 (Bos & Hoekema 2007). Ook zijn informatie en reeds bestaande veldgegevens benut uit Hoekema & Wymenga (2002b), van Dulleman et al. (2003), van Dulleman & van

der Heide (2004). Daarnaast is op 6 maart 2008 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de aanwezigheid van en mogelijkheden voor beschermde en/of kritische soorten. Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak ten aanzien van hoofdstuk 3 wordt verwezen naar de paragrafen 1.2 en 2.3 in bijlage 1. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga bv presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto 1.

Het plangebied ter hoogte van Waldwei/Werpsterdyk. De foto is genomen met het zicht op het noorden. Te zien is een omgeploegde maïsakker met op de achtergrond de wijk Techum in aanbouw (foto A&W).

2. VOORGENOMEN PLANNEN

2.1. HUIDIGE SITUATIE

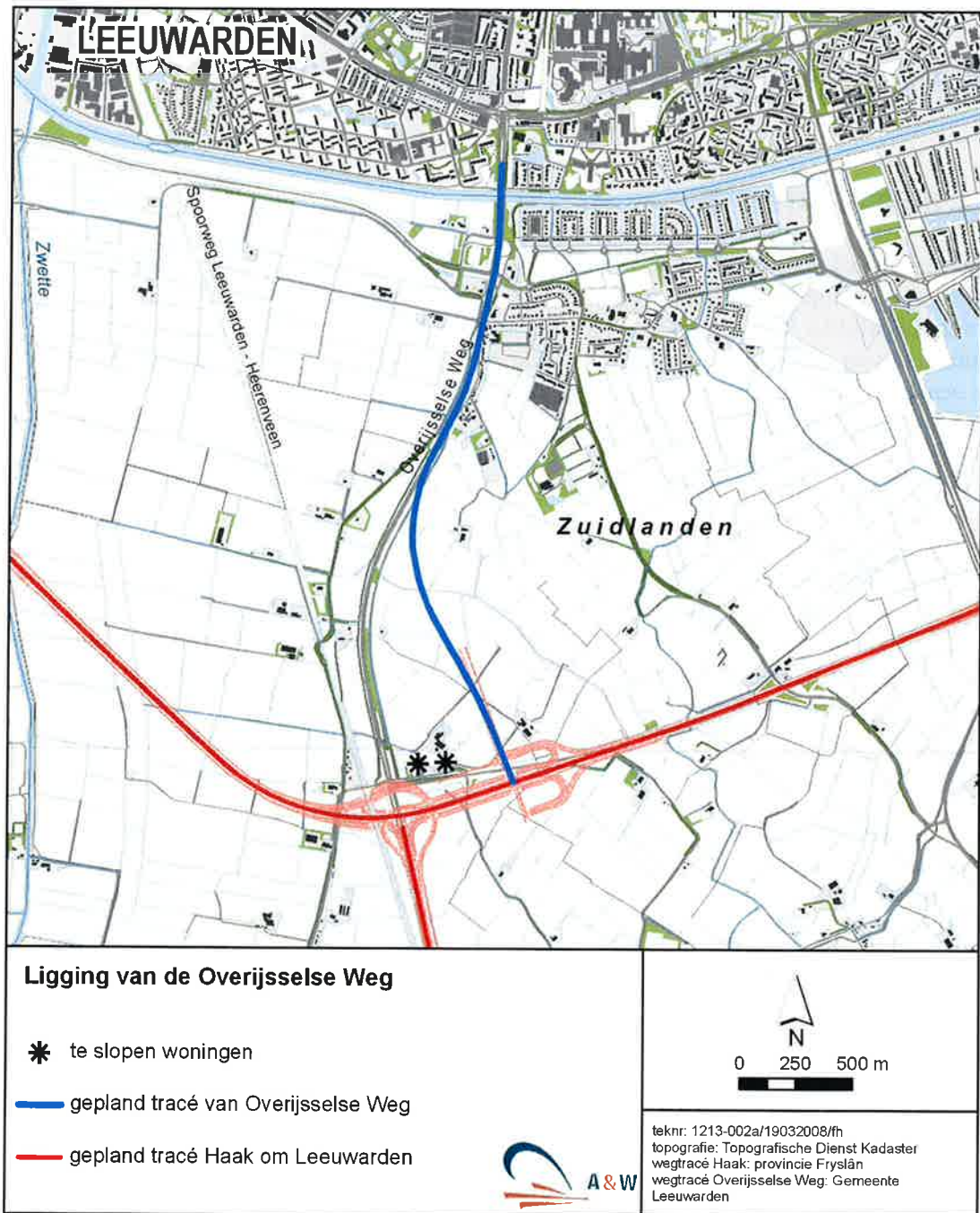
Het plangebied voor de beoogde Invalsweg Overijsselseweg ligt aan de zuidkant van de stad Leeuwarden (figuur 1). Het gebied is in gebruik als agrarisch land met een aantal afwateringssloten. Het merendeel van het land in het plangebied bestaat in de huidige situatie (maart 2008) uit omgeploegde akker, met verspreid een stuk braakliggend grasland en een stuk gangbaar grasland. Aan de Werpsterdyk staat een aantal woonhuizen welke nog tot het plangebied worden gerekend. Nabij het plangebied staan enkele boerderijen. Ten oosten van het plangebied zijn bouwwerkzaamheden in uitvoering, behorend bij het woningbouwproject 'Leeuwarden Zuidlanden', de wijk Techum.

2.2. INRICHTINGSPLANNEN

GEM de Zuidlanden beoogt in het plangebied de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg die een ontsluitingsweg moet vormen tussen Leeuwarden en de nog aan te leggen Rijksweg 31 'Haak om Leeuwarden', nu de Wâldwei (Bos & Hoekema 2007). Het beoogde tracé loopt vanaf de Wâldwei naar het noorden en gaat nog zuid van Goutum door op het tracé van de huidige Overijsselseweg (figuur 1).

Watergangen en vegetatie in de directe omgeving van de toekomstige invalsweg zullen in de toekomstige situatie verdwijnen. De bebouwing aan de Werpsterdyk 28-32 en de Werpsterdyk 40, aan de zuidkant van het studiegebied zal worden gesloopt en de bijbehorende vegetatie zal worden verwijderd.

Redelijkerwijs mag worden verwacht dat de ruimere omgeving van de invalsweg óók zal transformeren van boerenland naar stedelijk gebied, in het kader van inrichtingsplannen voor woningbouw en bedrijvigheid die verder in deze studie niet aan de orde zijn.

Figuur 1.
Ligging van het beoogde tracé van de Invalsweg Overijsselseweg in de omgeving.

3. RELEVANTE NATUURWAARDEN

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van natuurwaarden die aanwezig zijn binnen en in de omgeving van het plangebied en die tevens beschermd zijn in het kader van ecologische wet- en regelgeving. Er wordt nader ingegaan op natuurwaarden die door hun nabijheid mogelijk beïnvloed kunnen worden door de werkzaamheden ten behoeve van de aanleg en het gebruik van de Invalsweg Overijsselseweg.

3.1. BESCHERMDE GEBIEDEN

Natura 2000-gebieden

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied (www.minlnv.nl). De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden zijn de 'Alde Feanen' en de 'Groote Wielen'. Deze gebieden liggen beide respectievelijk op ongeveer 8 km van het plangebied en daarmee buiten de invloedssfeer van de beoogde plannen.

Ecologische hoofdstructuur

Het plangebied behoort niet tot de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Op meer dan drie km afstand liggen in de omgeving van Wergea en Hilaard onderdelen van de PEHS (www.fryslân.nl). Gezien de afstand tot het plangebied en het gebruik van het tussenliggende gebied hebben de plannen geen invloed op de EHS.

Overige natuurgebieden

In de directe omgeving van het plangebied bevinden zich geen gebieden die op andere wijze beschermd zijn ten aanzien van natuurwaarden.

Boswet

Het vastgestelde tracé stuit niet op bezwaren in verband met de Boswet (Bos & Hockema 2007).

3.2. BESCHERMDE SOORTEN

Algemeen: Beschermden soorten Flora- en faunawet en Rode Lijsten

Gezien de biotopen (akkerland, grasland, sloten, tuinen en houtsingels rond woningen) in en rond het plangebied, waarnemingen uit het verleden en eerder onderzoek, moet mogelijk rekening gehouden worden met wettelijk beschermde soorten. Deze behoren tot de volgende soortgroepen:

- Planten
- Amfibieën
- Vissen
- Vogels
- Vleermuizen
- Overige zoogdieren

Op basis van de ligging van het plangebied, de aanwezige biotopen en de aard van de voorgenomen plannen, is het niet waarschijnlijk dat andere soorten of soortgroepen dan de bovengenoemde beïnvloed worden.

Niet relevante soortgroepen

Ongewervelden

Gezien de verspreidingsgegevens en het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden, zoals waardplanten voor dagvlinders, worden in het plangebied geen wettelijk beschermde ongewervelden verwacht uit de soortgroepen mieren, kevers, slakken, tweekleppigen, kreeftachtigen en vlinders (Digitale Natuuratlas Fryslân via www.fryslân.nl, De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Van Loon 2004a, b, c, d, Timmermans *et al.* 2004, EIS *et al.* 2007).

Uit verspreidingsgegevens van libellen blijkt dat in de omgeving van het plangebied de zwaar beschermde Groene glazenmaker voorkomt (Wymenga *et al.* 2006, Digitale natuuratlas Fryslân, via www.fryslân.nl). Deze soort is sterk gebonden aan goed ontwikkelde Krabbenscheervegetaties. Aangezien dergelijke vegetaties niet in het plangebied aanwezig zijn, wordt de Groene glazenmaker niet verwacht. Ook voor andere libellensoorten speelt het plangebied geen belangrijke rol. In het plangebied worden geen wettelijk beschermde en/of kritische libellensoorten verwacht.

Reptielen

Op grond van verspreidingsgegevens van reptielen (RAVON 2006, Digitale natuuratlas Fryslân, via www.fryslân.nl) en het ontbreken van geschikt leefgebied worden geen reptielen in het plangebied verwacht.

Relevante soortgroepen

Planten

De vegetatie in het plangebied bestaat voornamelijk uit omgeploegde akker, met een stuk soortenarm agrarisch grasland dat wordt bemest en ontwaterd alsmede een stuk braakliggend grasland met ruigtekruiden. In dergelijke omstandigheden worden geen wettelijk beschermde en/of kritische planten verwacht. In de sloten in het plangebied groeien mogelijk de licht beschermde Zwanenbloem en de Gewone Dotterbloem. Deze soort komt algemeen voor in de omgeving van het plangebied (Hoekema & Wymenga 2002a).

In de tuinen van de woningen aan de Werpsterdyk bestaat de begroeiing uit tuinaanplant, een kleine boomgaard en daaromheen houtsingels. De singels bestaan uit Grauwe Els en Wilg met daarbij Gewone es, Gewone esdoorn, Ruwe berk, Vlier, Beuk, Meidoorn. Hier staat ook een aantal middeloude bomen.

Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën blijkt dat in de omgeving van het plangebied alleen licht beschermde amfibieën voorkomen, zoals Bruine kikker, Meerkikker, Gewone pad en Kleine watersalamander (RAVON 2006, Wymenga *et al.* 2006, Digitale natuuratlas Fryslân, via www.fryslân.nl). Deze soorten kunnen ook in het plangebied geschikt leefgebied vinden en het is te verwachten dat één of meerdere soorten daar aanwezig zijn.

Vissen

Bij de ecologische toetsing van het tracé van de Rijksweg 31, Haak om Leeuwarden, is een visonderzoek uitgevoerd om vast te stellen of er wettelijk beschermde vissen voorkomen in dat onderzoeksgebied (Bos & Hoekema 2007). Bij dit onderzoek is de aanwezigheid vastgesteld van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn. De sloten in het onderhavige plangebied zijn ecologisch vergelijkbaar met de sloten waar deze soorten zijn aangetroffen. Vandaar dat aangenomen mag worden dat de twee beschermde soorten ook in de sloten in het plangebied voorkomen.

Vogels

Het plangebied is vanwege een aantal redenen beperkt geschikt voor broedvogels. In het plangebied is alleen enige opgaande begroeiing te vinden nabij de woningen en de aanpalende boerderijen. In het plangebied wordt vrij veel verstoring veroorzaakt door de huidige bouwactiviteiten en door de aanwezige wegen.

Verwacht wordt dat in de tuinen van de woningen aan de Werpsterdyk enkele vogels, zoals Houtduif, Mus, Koolmees, Pimpelmees, Merel, Roodborst en Heggenmus, tot broeden kunnen komen. Ook in de singels zijn broedgevallen te verwachten.

Uit de ecologische toetsing van de Haak om Leeuwarden is gebleken dat tot voor kort in het plangebied een hoge dichtheid aan broedende weidevogels kon worden aangetroffen (Bos & Hoekema 2007). Een deel van het plangebied werd gezien als een gebied van openheid en rust en was daarmee belangrijk voor weidevogels (Provincie Fryslân 2006). Met de huidige ontwikkelingen rond de woningbouw ten oosten van het plangebied sinds 2007, en het omzetten van grasland in akker, is dit achterhaald. De weidevogeldichtheden in de huidige situatie zullen laag zijn.

Vleermuizen

In de omgeving van het plangebied komen zeven verschillende soorten vleermuizen voor. Deze zijn Watervleermuis, Meervleermuis, Dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Rosse vleermuis en Grootoorvleermuis (Limpens *et al.* 1997). Het is niet uit te sluiten dat in de bebouwing aan de Werpsterdyk verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn.

In het kader van de ecologische toetsing van de Haak om Leeuwarden is in de zomer van 2007 een onderzoek uitgevoerd naar het landschapsgebruik door vleermuizen (Bos & Hoekema 2007). Bij dit onderzoek is ook het onderhavige plangebied bezocht. Hieruit is gebleken dat het open agrarische gebied vrijwel geen betekenis heeft voor vleermuizen. Er werd slechts een enkele keer een foeragerende Ruige dwergvleermuis of Laatvlieger waargenomen. Er is bij dat onderzoek geen aandacht besteed aan verblijfplaatsen van vleermuizen.

Overige zoogdieren

In de ruime omgeving is het voorkomen bekend van de zwaar beschermde Waterspitsmuis (Wymenga *et al.* 2006, Vos 2007). In het kader van de ecologische toetsing van de Haak om Leeuwarden is in de zomer van 2007 een veld onderzoek uitgevoerd naar de daadwerkelijke aanwezigheid van Waterspitsmuizen (Bos & Hoekema 2007). Ook nabij het onderhavige plangebied is bemonsterd. De Waterspitsmuis is toen niet aangetroffen.

De Waterspitsmuis is een soort van schoon, niet te voedselrijk, vrij snel tot niet stromend water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers (Lange *et al.*

2003). De oeervegetatie langs de sloten is door het agrarische gebruik minimaal ontwikkeld en de sloten worden regelmatig geschoond. Aanwezigheid van de Waterspitsmuis in het plangebied wordt dan ook niet verwacht.

Uit verspreidingsgegevens (Vos 2007) blijkt verder dat in de omgeving van het plangebied een aantal licht beschermde zoogdieren voorkomt (zie tabel 1 in hoofdstuk 4). Van deze soorten kunnen soorten als Egel, Mol, Haas, Konijn en verscheidene muizensoorten geschikt leefgebied vinden in het plangebied.

4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING

Algemeen

De plannen voor de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg hebben tot gevolg dat een deel van het plangebied veranderd van een halfnatuurlijke situatie naar verhard terrein. Onderwerp van onderzoek is daarom in hoeverre biotoopverlies voor soorten optreedt. Daarnaast kunnen de aanleg en het gebruik van de Invalsweg Overijsselseweg leiden tot een verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. Werkzame factoren kunnen in dit geval zijn:

- Verstoring tijdens de aanleg van de weg
- Verstoring door het gebruik van de weg
- Versnippering van het leefgebied van soorten
- Verstoring door lichtuitstraling

De relevante gebieden en soortgroepen die mogelijk door deze factoren negatieve effecten kunnen ondervinden, worden hieronder besproken.

Effecten op beschermde gebieden

In hoofdstuk 4 werd geconstateerd dat er geen wettelijk beschermde gebieden binnen de invloedssfeer van de beoogde plannen liggen. Er zijn daarom geen effecten te verwachten op beschermde gebieden. Vanuit de ecologische wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming zijn er geen bezwaren tegen de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg.

Effecten op planten

Door de aanleg van de weg gaan mogelijk groeiplaatsen verloren van de licht beschermde Zwanenbloem en Gewone Dotterbloem. Voor soorten uit deze beschermingscategorie van de Flora- en faunawet geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling.

De aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg veroorzaakt ten aanzien van planten geen conflicten met de Flora- en faunawet. Het vastgestelde tracé stuit ook niet op bezwaren in verband met de Boswet (Bos & Hoekema 2007).

Effecten op amfibieën

In het plangebied worden alleen algemeen voorkomende, maar licht beschermde amfibieën verwacht. Door de aanleg van de weg gaat voor deze dieren een deel van het leefgebied verloren. Tevens kunnen zij verstoord worden door de werkzaamheden bij de aanleg van de weg. Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling.

Er treden ten aanzien van amfibieën geen conflicten op met de Flora- en faunawet. Wel dient ten aanzien van amfibieën de Zorgplicht (paragraaf 2.1 in bijlage 1) in acht te worden genomen. In het hoofdstuk 6 Aanbevelingen en mitigatie wordt beschreven hoe daar in dit geval invulling aan gegeven moet worden.

Effecten op vissen

Bij de aanleg van de invalsweg wordt een aantal sloten gedeeltelijk gedempt. Hierdoor gaat een deel van het leefgebied van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn verloren.

De negatieve effecten op het leefgebied van de wettelijk beschermde Kleine modderkruiper en Bittervoorn veroorzaken een conflict met de Flora- en faunawet. De gunstige staat van instandhouding van deze soorten komt echter niet in gevaar. Voor de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg is een ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. Wanneer volgens een erkende gedragscode wordt gewerkt hoeft er echter geen ontheffing te worden aangevraagd voor de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper. Voor de zwaar beschermde Bittervoorn is het aanvragen van ontheffing altijd nodig. Om deze ontheffing te kunnen krijgen, is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen. Hiertoe moeten de sloten op een visvriendelijke wijze gedempt worden. In hoofdstuk 6 wordt uitgelegd hoe het visvriendelijk dempen uitgevoerd moet worden.

Effecten op vogels

Vogels zijn voornamelijk gevoelig voor verstoring tijdens het broedseizoen. Wanneer de werkzaamheden voor de aanleg tijdens het broedseizoen starten, worden mogelijk nesten en broedende vogels in of in de omgeving van het plangebied verstoord. Deze verstoring is niet toegestaan. Het broedseizoen van de betreffende vogels loopt van half maart tot half juli. Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen starten, zullen zich door de verstoring die de werkzaamheden tot gevolg hebben, geen broedvogels in het gebied vestigen. Wordt er onverhoopt toch in het plangebied genesteld, dan moeten de werkzaamheden worden gestaakt. Ook is het verstandig om maatregelen te nemen die voorkomen dat er tijdens de werkzaamheden zich vogels in het gebied gaan nestelen. Deze maatregelen zijn bijvoorbeeld het afdekken van zandhopen en het direct afvoeren van snoei- en kaphout.

Het plangebied werd beschouwd als goed weidevogelgebied. Belangrijke weidevogelgebieden zijn in het Werkplan Weidevogels in Fryslân (Provincie Fryslân 2006) gedefinieerd als gebieden met openheid en rust. De dichtheid van weidevogels wordt negatief beïnvloed door wegen, treinsporen, recreatie, bebouwing en opgaande begroeiing (van Tilborg 1994, Reijnen 1995, Tulp *et al.* 2002, Vos *et al.* 2003, Krijgsveld *et al.* 2004). Door de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg zal de daardoor gegenereerde verstoringcontour een overlap vertonen met het 'open en rustige' gebied, waardoor dit gebied minder geschikt zal zijn voor weidevogels. In het Streekplan Fryslân (Provincie Fryslân 2007) is vastgelegd dat 'open en rustige gebieden' die door ruimtelijke ingrepen verloren gaan, gecompenseerd dienen te worden. Dit compensatiebeginsel is verder uitgewerkt in het Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013 (Provincie Fryslân 2006). Door de aanleg van de Zuidlanden en de Haak om Leeuwarden (Bos & Hoekema 2007) wordt echter deels hetzelfde weidevogelgebied verstoord als in onderhavige beoordeling. Voor de in onderhavige studie bedoelde verstoring is ook reeds gecompenseerd in het kader van woningbouwproject 'de Zuidlanden' of valt in reeds verstoord gebied. De compensatieopgave voor de Invalsweg Overijsselseweg is daarmee nul hectare.

Effecten op vleermuizen

Door de realisatie van de plannen wordt het weidegebied ten westen van het Van Harinxmakanaal door de fysieke aanwezigheid van de weg en de toename van lichtuitstraling minder geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Omdat dit gebied door vleermuizen bijna niet wordt gebruikt om te foerageren, zal er geen sprake zijn van een negatief effect.

Het is niet uit te sluiten dat in bebouwing aan de Werpsterdyk verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Door deze bebouwing te slopen, gaan er mogelijk verblijfplaatsen verloren en ontstaat daardoor een conflict met de Flora- en faunawet. Op dit moment is niet duidelijk of er daadwerkelijk verblijfplaatsen van vleermuizen in de panden aanwezig zijn.

Geconcludeerd kan worden dat, om te bepalen of conflicten optreden ten aanzien van vleermuizen aanvullend onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen panden noodzakelijk is.

Effecten op overige zoogdieren

In het plangebied komen waarschijnlijk een aantal licht beschermde zoogdieren voor. Door de aanleg van de invalsweg zal een deel van het leefgebied van de betreffende soorten verloren gaan. Voor de soorten is in de omgeving voldoende alternatief leefgebied aanwezig. Voor licht beschermde soorten geldt een vrijstelling van ontheffing bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling.

Ten aanzien van zoogdieren (m.u.v. vleermuizen) veroorzaken de plannen geen conflicten met de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijsten. Een Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig, kwetsbaar, bedreigd en ernstig bedreigd. Voorkomen: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Plan- gebied	Om- geving	Rode lijst met status	Ontheffingsaanvraag nodig?
Categorie 1 (lichte bescherming)				
Gewone pad	(+)	+	-	Nee
Meerkikker	(+)	+	-	Nee
Bruine kikker	(+)	+	-	Nee
Kleine watersalamander	(+)	+	-	Nee
Overige inheemse zoogdieren: Bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Woelrat, Aardmuis, Veldmuis, Rosse woelmuis, Dwergmuis, Bosmuis, Vos, Egel, Mol, Konijn en Haas	(+)	+	-	Nee
Zwanenbloem en Gewone Dotterbloem	(+)	+	-	Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)				
Alle inheemse broedvogels	(+)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Kleine modderkruiper	+	+	-	Ja, tenzij volgens erkende gedragscode wordt gewerkt
Categorie 3: (zware bescherming)				
Bittervoorn	+	+	KW	Ja
Vleermuizen	(+)	+	-	Nader onderzoek nodig

5. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de conclusies ten aanzien van relevante beschermde gebieden en soort(groep)en uit het vorige hoofdstuk nog eens op een rij gezet en wordt aangegeven hoe de voorgenomen plannen zich verhouden tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

Conclusies m.b.t. relevante beschermde gebieden

De plannen voor de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg stuiten ten aanzien van beschermde gebieden niet op bezwaren vanuit de Natuurbeschermingswet, regelgeving met betrekking tot de EHS en overige gebiedsbescherming.

Conclusies m.b.t. relevante soort(groep)en

Planten, amfibieën en zoogdieren (m.u.v. vleermuizen)

De beoogde plannen hebben een beperkte negatieve invloed op een aantal licht beschermde planten, amfibieën en zoogdieren. Voor soorten uit deze beschermingscategorie geldt een vrijstelling van ontheffing van de Flora- en faunawet bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Ten aanzien van de betreffende soorten veroorzaken de plannen geen conflicten met de Flora- en faunawet en de Boswet.

Vissen

Ten aanzien van de middelzwaar beschermde Kleine modderkruiper en de zwaar beschermde Bittervoorn veroorzaken de plannen een conflict met de Flora- en faunawet. Voor de Bittervoorn dient een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd te worden. Voor de Kleine modderkruiper dient ook een ontheffing te worden aangevraagd, tenzij wordt aangegeven dat volgens een erkende gedragscode zal worden gewerkt. Een mogelijke gedragscode om bij aan te sluiten is die van de Waterschappen (Logemann & Kleijberg 2005). Tenslotte is van belang mitigerende maatregelen aan te geven in het plan van aanpak. Deze maatregelen worden besproken in hoofdstuk 6.

Vogels

Voor weidevogels wordt een klein oppervlak broedgebied verstoord door de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg. Hiervoor is in het kader van het Streekplan Fryslân (Provincie Fryslân 2007) en het Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013 (Provincie Fryslân 2006) compensatie nodig, ware het niet dat daaraan al is voldaan in het kader van woningbouwproject 'De Zuidlanden'. De compensatie opgave is nul hectare.

Voor vogels treden geen conflicten op met de Flora- en faunawet, mits voldaan wordt aan de volgende voorwaarde:

- De werkzaamheden voor de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg dienen gestart te worden buiten het broedseizoen. Het broedseizoen van de betreffende vogels loopt van half maart tot half juli. Hierdoor zullen zich, door de versturende werking van die werkzaamheden, geen vogels in of in de directe omgeving van het plangebied vestigen. Mochten zich tijdens de werkzaamheden toch vogels vestigen en is er kans op verstoring, dan dienen de werkzaamheden stilgelegd te worden.

Vleermuizen

Met betrekking tot vleermuizen wordt geconcludeerd dat aanvullend onderzoek nodig is naar mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen bebouwing aan de Werpsterdyk, dit om te bepalen of er conflicten optreden met de Flora- en faunawet. Het gaat concreet om een beperkt aantal avondlijke bezoeken gedurende het belangrijkste deel van het kraamseizoen (half mei tot half juni).

6. MITIGATIE EN AANBEVELINGEN

Mitigatie ten aanzien van vissen

In hoofdstuk 4 werd ten aanzien van de Kleine modderkruiper¹ en Bittervoorn besproken dat bij de aanleg van de invalsweg een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd. Hierbij is het van belang om bij het plan van aanpak een aantal mitigerende maatregelen ten aanzien van de werkzaamheden te noemen. Door deze maatregelen wordt schade aan de betreffende soorten zoveel mogelijk voorkomen. In dit geval beperken de mitigerende maatregelen zich tot het visvriendelijk dempen van sloten. Hieronder volgt een aantal punten waar bij het uitvoeren van het dempen aan voldaan moet worden (Logemann & Kleijberg, 2005).

- Het dempen dient buiten de kwetsbare periodes voor de betreffende soorten te worden uitgevoerd. Dit houdt in dat de sloten buiten het voortplantingsseizoen in het voorjaar en buiten de winterrust gedempt dienen te worden. De sloten kunnen het best gedempt worden in de periode augustus – oktober.
- Voorafgaand aan het dempen worden Bittervoorns en Kleine modderkruipers zo mogelijk gevangen en teruggeplaatst in geschikte biotopen in de omgeving. Er mag van worden uitgegaan dat voldoende geschikt biotoop in de nabijheid aanwezig is.
- Bij het dempen van de sloten moet er altijd een open verbinding blijven bestaan met overige watergangen. Hierdoor kunnen de eventueel aanwezige vissen een veilige uitweg vinden.

Zorgplicht ten aanzien van amfibieën

In hoofdstuk 4 werd ten aanzien van amfibieën besproken dat bij de aanleg van de Invalsweg Overijsselseweg rekening gehouden moet worden met de Zorgplicht. De Zorgplicht houdt in dat schade aan planten en dieren voorkomen of tot een minimum beperkt moeten worden (zie ook paragraaf 2.1 van bijlage 1). Werkzaamheden moeten daarom met zorg ten aanzien van planten en dieren uitgevoerd worden. Hieronder volgt een aantal punten waar bij het uitvoeren van werkzaamheden op gelet moet worden:

- Bij het verwijderen van begroeiing in het plangebied gaat een deel van het potentiële overwinteringsbiotoop van amfibieën verloren. Om schade aan overwinterende dieren te voorkomen, dienen de werkzaamheden plaats te vinden buiten de overwinteringsperiode van amfibieën. Deze loopt van half oktober tot en met februari.
- Het dempen van sloten dient op een amfibievriendelijke wijze uitgevoerd te worden. Dit houdt in dat de werkzaamheden plaats moeten vinden buiten de voortplantingsperiode en de winterrust van deze dieren. Dit houdt in dat de werkzaamheden plaats moeten vinden tussen 15 juli en 1 november, zoals ook staat vermeld in de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Daarnaast dient er bij het dempen voor gezorgd te worden dat er altijd een open verbinding blijft met het overige water, zodat de aanwezige amfibieën en vissen kunnen vluchten.

---

¹ Tenzij volgens een erkende gedragscode wordt gewerkt.

LITERATUUR

- Bos, D. & F. Hoekema 2007. Ecologische toetsing van het (ontwerp) tracé van de Rijksweg 31, Haak om Leeuwarden. A&W-rapport 1049. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Dulleman D. van, 2003, Winter- en trekvogels in het onderzoeksgebied 'Haak om Leeuwarden' 2002 – 2003, A&W rapport 410, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek b.v., Veenwouden.
- Dulleman, D. van en Y. van der Heide 2004. Weidevogels, vissen en vleermuizen in de Zuidlanden in 2003. A&W-rapport 421. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Hoekema F.S. & Wymenga E. 2002a, Ecologische quickscan Haak om Leeuwarden, A&W-notitie 310hol.02/FH, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek b.v., Veenwouden.
- Hoekema F.S. & Wymenga E. 2002b, Ecologische aspecten van woningbouw in Leeuwarden-Zuid. A&W-rapport 363. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek b.v., Veenwouden.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen 2004. Verstoringsgevoeligheid van vogels: literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg, rapport 03-187, Culemborg / Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (eds.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Logemann, D. & Kleijberg R., 2005. Gedragscode Flora- en faunawet voor Waterschappen; Werkdocument. Stowa 2005-w01. Stowa, Utrecht.
- Loon, A.J. van 2004. Kale bosmier *Fromica polycytena* Förster, 1850. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Loon, A.J. van 2004. Zwartrugbosmier *Fromica pratensis* Retzius, 1783. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Loon, A.J. van 2004. Behaarde bosmier *Fromica rufa* Linnaeus, 1761. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Loon, A.J. van 2004. Stronkmier *Fromica truncorum* Fabricius, 1804. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Ministerie van LNV 2003. Ondernemen en de Flora- en faunawet. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2004. Werken aan Natura 2000. Handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Concept Ministerie van LNV, Den Haag.

- Ministerie van LNV 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Provincie Fryslân 2006. Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013. Gedeputeerde Staten Fryslân.
- Provincie Fryslân 2007. Streekplan Fryslân2007. Om de kwaliteit fan de romte. Provinciale Staten Fryslân.
- RAVON 2006. Waarnemingenoverzicht 2005. RAVON 24: 46-64.
- Reijnen, M.J.S.M. 1995. Disturbance by car traffic as a threat to breeding birds in the Netherlands. Diss. Rijks Universiteit Leiden, Leiden.
- Tilborg, G. van 1994. Criteria waaraan een goed weidevogelgebied moet voldoen. Rapport Directie Beheer Landbouwgronden, Utrecht.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Tulp, I., M.J.S.M. Reijnen, C.J.F. ter Braak, E. Waterman, P.J.M. Bergers, S. Dirksen, R.P.H. Snep & W. Nieuwenhuizen 2002. Effect van treinverkeer op dichtheden van weidevogels. Rapportnr. 02-034. Bureau Waardenburg, Culemborg/ Railinfrabeheer, Utrecht.
- Vos, C.C., P.F.M. Opdam & R. Pouwels 2003. Recreatie en biodiversiteit in balans; een ruimtelijke benadering. Landschap 20: 3-13.
- Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.
- Wymenga, E., A. Brenninkmeijer, L. Heikoop & J. Schut (red.) 2006. Speciale Beschermingszones en beschermde soorten in Fryslân. A&W-rapport 486. Altenburg & Wymenga bv, Veenwouden.

Geraadpleegde internetsites

- Digitale Natuuratlas Fryslân:
<http://www.fryslan.nl/binfo4/atlasnatuur/geoportaal.html?atlas=milieu&kaart=dna>
- www.fryslan.nl
- www.minlnv.nl
- www.natuurloket.nl

BIJLAGEN

1. RELEVANTE NATUURWETGEVING

BIJLAGE 1 RELEVANTE NATUURWETGEVING

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (§2.1) en soortbescherming (§2.2).

1. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met bijzondere natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Hierbij gaat het om Natura 2000-gebieden, de Ecologische hoofdstructuur, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide gebieden.

1.1 Natuurbeschermingswet 1998 en overige gebiedsbescherming

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvlieder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones (SBZ's) genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitats en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitats waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Totdat de nieuwe aanwijzingsbeschikkingen definitief zijn vastgesteld, gelden de vigerende kwalificerende waarden.

Als er activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de

instandhoudingsdoelstellingen of kwalificerende waarden van de Natura 2000-gebieden hebben. Er zijn drie uitkomsten mogelijk (ministerie van LNV 2005):

1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd middels de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd middels een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden is gerealiseerd.

Bij een Passende beoordeling volgt een strengere toetsing. De Verslechterings- en verstoringstoets en de Passende beoordeling vallen buiten de reikwijdte van deze beoordeling. Ze worden toegelicht in hoofdstuk 7, waarin het vervolgtraject wordt beschreven.

Onder de nieuwe wet vervalt het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermd Natuurmonumenten. Beide vallen onder de noemer Beschermd Natuurmonumenten. Als Beschermd Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermd Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermd Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan. In uitzonderingsgevallen kan het Rijk de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dient hij *compenserende* dan wel *mitigerende (verzachtende) maatregelen* te treffen (ministerie van LNV 2003).

De bescherming van de overige natuurgebieden is geregeld in bestemmingsplannen, die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

1.2 Gebiedsbescherming in een ecologische beoordeling

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio. De volgende vragen komen daarbij aan de orde:

1. Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
2. Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden (externe werking)?
3. Zijn die gevolgen te voorkomen?
4. Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming geregeld. Daarnaast geldt voor álle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te *voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken*, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Drie beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren veranderd. Er zijn nu drie beschermingscategorieën. De indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de soorten in Nederland, waarbij ook de beschermde soorten onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën:

1. soorten waarvoor *vrijstelling* mogelijk is (licht beschermde soorten);
2. soorten waarvoor vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een goedgekeurde *gedragscode* (middelzwaar beschermde soorten);
3. soorten waarvoor *onthefing* moet worden aangevraagd (zwaar beschermde soorten).

Categorie 1. De eerste categorie geldt voor een aantal beschermde, maar algemeen voorkomende planten- en diersoorten (zoals Zwanenbloem, Bosmuis, Bunzing, Bruine kikker), volgens tabel 1 bij de AMvB. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Voor deze soorten geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Categorie 2. De tweede categorie geldt de soorten die zijn vermeld in tabel 2 bij de AMvB. De *gedragscode* die voor vrijstelling is vereist, moet ter goedkeuring zijn ingediend bij de minister van LNV. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen voorkomen - of zoveel mogelijk beperkt - wordt. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er nog geen gedragscode is, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort *in relatie tot de omliggende populaties*. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is.

Categorie 3. De soorten van de derde categorie zijn in tabel 3 van de AMvB genoemd. Deze tabel bevat de soorten die op bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan en andere aangewezen soorten. Wanneer verbodsbepalingen worden overtreden is een ontheffingsaanvraag nodig, die wordt getoetst aan drie criteria (de zogenaamd 'uitgebreide toets'):

1. de ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. er is geen alternatief voor de ingreep;
3. er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang.

Voor een ontheffing moet aan alle drie de criteria zijn voldaan.

Vogels

Voor vogels geldt een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Dat betekent dat het in die periode niet is toegestaan om werkzaamheden in een gebied te starten die bedreigend zijn voor broedvogels. Voor de meeste soorten geldt een broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli. Wanneer vóór het broedseizoen wordt gestart met de schadelijke werkzaamheden, is de kans zeer gering dat daar broedvogels gaan nestelen.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van

LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet.

2.3 Soortbescherming in een ecologische beoordeling

In een ecologische beoordeling worden ten aanzien van soortbescherming de volgende vragen beantwoord:

1. Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
2. Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
3. Zijn er vanuit de Flora- en faunawet bezwaren tegen de plannen en zijn dientengevolge ontheffingsaanvragen nodig?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Europese richtlijnen zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijsten van kwetsbare en bedreigde soorten van Nederland en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

In de ecologische beoordeling is per soortgroep steeds als eerste bron het Natuurloket geraadpleegd (www.natuurloket.nl). Het Natuurloket geeft een overzicht van de gegevens van de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's), die zijn verenigd in de Vereniging Onderzoek Flora & Fauna (VOFF). De gegevens zijn weergegeven op kilometerhokniveau². Aangezien de kilometerhokken niet exact samenvallen met de grenzen van het plangebied, kan het zijn dat de genoemde soorten niet in het plangebied voorkomen. Ook zijn de gegevens soms (tientallen) jaren oud. De beschermde soorten worden op het natuurloket niet bij name genoemd. De gegevens zijn ter betaling opvraagbaar.

Daarnaast is in een aantal overzichtswerken en websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in de ruime omgeving van het betreffende plangebied voorkomen. De meeste van deze bronnen presenteren hun gegevens op een schaal van 5x5 km grote uurhokken, waardoor de gegevens een ruimer gebied beslaan dan het plangebied.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten, waarvan het voorkomen in de omgeving bekend is, de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn.

Effecten

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie

---

² Kilometerhokken: De kaart van Nederland is door de Topografische Dienst verdeeld in blokken van 1 bij 1 km, de zogenaamde kilometerhokken. De plaatsaanduiding van een kilometerhok bestaat uit de coördinaten van de x-as en de y-as die elkaar in de linker onderhoek van het hok snijden.

van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering).

Beoordeling

Indien negatieve effecten niet voorkomen kunnen worden en verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden worden, zijn voor bepaalde soorten ontheffingsaanvragen noodzakelijk. In dat geval wordt geadviseerd of daarbij verzachtende en compenserende maatregelen nodig zijn.